„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

БРОЈ 187. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 9. ДЕЦЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Преустројење наших пореза.

Порезно преоптерећење особито сиромашнијих слојева народа побудило је мађарску владу, да овом злу што пре доскочи, особито од како су се општем незадовољству и социјалистички покрети придружили.

Почетком овога деценија, Векерле, бивши председник министарства и уједно министар финансија. био је први, који је потакнуо ту мисао и преком потребом означио, да се данашњи порези преиначе.

Како је он ту преинаку замишљао, то показује његов 1893. године издани меморандум, који је и 1896. године одржани анкет темељем реформирања пореза попримио. Главна начела његова меморандума јесу: сачување данашњега финансијалнога успеха и изједначење опорезовања прогресивним кључем. Даклем садањи порези имали би у главном онаки остати, као што и јесу, само у место општега доходарског прореза имао би се увести нови прогресиван доходарски порез. Та начела је држало министарство финансија пред очима, када је у сврху остварења реформе одредило, да се о данашњем опорезовању тачни податци саберу и за реформу згодно израде.

Ти су податци течајем год. 1897. сакупљани и до данас су већ 3 свеске довршене, које ће још једна, четврта, завршити.

Главна сврха тих података јесте: 1. установити, колики је целокупни доходак земаља под круном св. Стевана? 2. како се тај доходак дели међу становништвом? и најпосле 3. какав би се прогресивни кључ могао употребити, да се финансијално стање државе не поремети? — Осим тога код поједини врсти пореза узети су још и многи други специјални односаји у обзир, које ћемо код појединих свезака упознати.

Прва свеска, издана у јануару т. г., бави се искључиво са опорезовањем земаљскога дохотка.

Из тога видимо, да је просечни порез (само земљарина) по јутру у Угарској 72·8 нч. (у Бачкој 1·97 фр.! — осим Будимпеште највећи у целој држави — у торонталској жупанији 1·69 фр., у темишварској жупанији 1·17 фр.), у Хрватској и Славонији 53 новч. (и то у провинцијалу 76·7 нч, у Срему 1·53 фр., а у Крајини само 33 нч., у Лици само 5 нч.) поречно за све земље под круном св. Стенана 70 нч.

Пошто је порез — осим крајишких делова — по јединственом кључу од 25·5% одмерен, то је лако из горњих података и просечни катастрални доходак једнога јутра установити.

Врло су занимљиви и податци разделења катастралнога прихода по врсти културе (оранице, вртови, ливаде, виногради, пашњаци, трњаци и шуме) и то разређено по жупанијама, по географичном разделењу Угарске на 7 делова. посебно за Хрватску и Славонију, те укупно за све земље. Но ови су податци много опширнији, него што би простор овога листа примити могао.

Много је важнији и управо је најважнији трећи део ове свеске, који показује, да данашњи кључ земљарине 25·5% фактично колики је.

Да би се то могло установити, покупљени су сви податци изнајмљивања земље (арендирања), те је сравњивањем најма са установљеним катастралним приходом доказано, да фактични порезни кључ — поречно — не изнаша више од 10·8% што потпуно одговара данашњем кључу мобиларнога пореза (течевине, порез на камате итд.) и тиме је доказано, да је јаук и роптање аграра, ради неправеднога опорезовања фундиранога дохотка према мобиларну дохотку, посве неоправдан. Истина је, да се тај поречни кључ по појединим жупанијама мења од 4·9%—19%, али 25·5% нигде не постизава, но тиме је још једино то доказано, да је процена била крива, која се новом реамбулацијом још увек може поправити. Карактеристично је то, да у Хрватској и Славонији исти кључ изнаша 13·2%, а у појединим жупанијама варијација је од 8·6—18·5%, те према томе највећи део изнајмљене земље у Угарској 8%, а у Хрватској 13% фактичнога пореза плаћа.

Катастрални чисти приход по поседницима у целој држави раздељује се овако: испод 50 фор. прихода има 88% поседника, од 50—200 фор 10%, а преко 200 фор. само 2%, што ће врло велике потешкоће чинити пригодом установљивања прогресивнога кључа. Нису много бољи односаји ни у Троједници, где је 87% испод 50 фор., а 11% од 50—200. Бачка је и у том погледу на првом месту, јер испод 50 фор. је само 68%, а од 50—200 је 22%, па још и од 200—500 фор. прихода има 7% од свих поседника. Нешто су лошији, али још увек далеко бољи су над просечном мером односаји у Банату.

И овим исказом је прва свеска завршена.

Друга свеска статистичких података разглаба порезне односаје станова. Сакупљени податци доказују, да је код ове врсте пореза много интензивнија реформа потребна, него што се то у опште мислило.

Испоставило се, да је разлика између разредне и опште најамне кућарине толико велика, да се изједначења ради ставке разредне кућарине знатно морају повисити, те место данашња 3 разреда само 2 би се имала увести. Оправдано је повишење кућарине и тиме, што ће укинућем данашњега доход. прореза кућевласници неоправдану олакшицу добити, а на то зацело неће мислити, да у размеру те олакшице снизе најамнину својих кућа. Надаље установљено је, да је прелаз са разредне кућарине на општу најамнину, које кључ 20% изнаша, тако теретан, да ће пробитачно бити прелазни кључ опште најамне кућарине са 16% установити.

Сви ти закључци мотивирани су са врло вешто састављеним исказима. Тако сравњивањем порезних ставака разредне кућарине са ставкама најамне кућарине према вредности стана, доказано је, да би се у облику опште најамне кућарине за 200 до 300% више морало плаћати. Тај износ у Хрватској и Славонији показује се на 300 до 500%, пошто је овде у опште већа оскудица на становима, него што је у Угарској.

Исту околност доказује још и један други исказ, по којем на један изнајмљени станбени део (собу) 16%-тне најамне кућарине отпада поречно у целој држави 6 фор. 41 нч., дотле пак највећа ставка разредне кућарине изнаша само 5 фор, али и то у врло ретким случајевима, поречна ставка пак опште (20%-тне) најамне кућарине по станбеном делу изнаша 9 фор. 67 нч. у целој држави, а 11 фор. у Хрватској и Славонији.

Сви ти податци једногласно доказују, да начело праведнога опорезовања безусловно изискује, да се ставке разредне кућарине знатно повисе, а издана статистика у том погледу довољно директиве пружа.

Трећа и највећа свеска (са 440 страна) садржава податке одмерења свеукупних мобиларних пореза, те општега доходаринскога прореза.

Предговор ове свеске зацело је много важнији од садржине саме свеске. У предговору су наиме већ истакнути они важнији моменти, које ће инсценирање реформе зацело у обзир морати узети. А ти су моменти:

1. прогресиван кључ од 1—5%, али тако, да ће 5% тек код прихода од 100 000 фор. бити постигнут;

2. минимум опстанка, који ће 300 фор. изнашати и неће бити прогресивном опорезовању подвргнут;

3. укинуће пореза за чланове обитељи, јер ће се њихов доходак урачунати код дохотка главе обитељи;

4. укинуће течевине првог и четвртог разреда, те у место тога опорезовање јединственим прогресивним доходаринским порезом;

5. опорезовање свеукупних обртника са течевином трећег разреда, која ће се по овој прилици контигентирано на појединa порезна друштва одмеравати; те напокон

6. уздржање течевине другог разреда (порез на главу), али разређено према дохотку у више разреда, него што је сада, ипак том олакшицом, да ће порезовници, којих фундирани порез неће 5 фор. премашити, опроштени бити од главарине.

Истина да до оживотворења реформе још ће се много тога променити, али што је главно, наведене олакшице неће се скидати с вида.

Сама садржина треће свеске није тако занимљива, једно, јер несадржава тако важне порезе, као што је земљарина и кућарина, а друго, јер је већим делом само репродукција годишњих регистралних сводника.

Из тих сводника разабиремо, да сада у име пореза на чланове прописано је годишње до 4 милијуна фор, те укинућем овога пореза ће особито сиромашнијим сталежима (и граничарским задругама) бити поможено.

Код пореза на друштва, која јаван рачун полажу, занимљиво је, да су свеукупна друштва опорезована од дохотка у износу од 44·5 милијуна, а по њиховим главним скупштинама установљен је чист доходак са 73 милијуна фор.; надаље, да у целој држави 9 таквих друштава има, којих чисти доходак премашује 1,000.000 фр., а остала 1762 друштва мењају свој доходак по скали од 500 до 1,000.000 фр.

При крају садржава иста свеска и годишњи пропис општега доходаринског прореза, којег главна свота близу 18 милијуна изнаша, те сачињава ону главну сво-

ПОДЛИСТАК

ПРЕЛОМ.

СЛИКА ИЗ ЖИВОТА.

Написала Милена Дра Ж. Миладиновића.

Човек у средњим годинама седео је код писаћег стола, наслонио главу на руку, па се дао у дубоке мисли. Из очију му вири туга и жалост. Прошла је поноћ и два пут му је већ долазила жена, те га молила да легне и да се одмори, али се изговарао, да има још посла и остаде још и даље. Али он се не лаћаше никаква посла, већ ходаше дубоко замишљен и тужан.

Није ни чудо! Био је велики трговац, имао је разгранату и добру радњу, али несрећни послови допринели су, да је радња пошла у натраг. Данас је био рок неким меницама, које му је ваљало платити, и с тешком муком могао је скупити новаца. Уз то му стиже кобни глас, да је један од његових најбољих пријатеља, којем је за велику своту јамчио, обуставио своја плаћања, па је за неколико дана требало и његове доста велике менице наплатити, он пак не могаше их никако изравнати, и ако би по што по то хтео, да одржи свој добар глас.

На један мах биће упропашћен, а чим се све рашчује, изгубиће свако поштовање и углед код својих суграђана, а то последње му је било најтеже, да поднесе. А жена његова, — како ће тек она тај тешки удар схватити, она, која је од мале малоће научила на срећу и богатство и која о свему томе не знађаше ништа?

О, како је данас са великом радошћу позивала госте на свечарство, на славу светог Арханђела, који му је био његово крсно име.

Па шта ће тек рећи његова пуница, та до крајности поштена и уз то врло озбиљна и оштра жена, која се бринула само за добро и срећу своје кћери? Он сиромах гледаше около себе по лепо намештеној соби и поглед му се заустави на икони крсног му имена, а поглед му беше очајан и као да за помоћ моли. Али света прилика у римској одори гледала је на њега озгоре озбиљно и непомично.

Но за мало и она сјајна светитељска светлост око главе, као да се засја, а мач у десној руци као да огњем запламте. И учини му се јаднику, као да светитељ оштро на њега погледа. Те му би још горе у души. На један мах сину му нешто у главу.

Како би било, кад би себи једним метком живот одузео? Али не, то не хтеде учинити, јер тиме не би своју част опрао.

А шта ће његова жена сад да чини? Зар неће може бити она окренути главу од таког човека без части и поштења, неће ли га она оставити и презрети, само да избегне подсмех и оговарање света?

Низ његово бледо, изнурено лице спустише се две сузе, које за собом оставише два млаза, открунивши се брзо у неповрат. Она, жена његова, бар је обезбеђена, она има од родитеља добивено велико имање, она и даље може лепо и угодно живети, као што је то и до сад научила; а он? Његова радња биће затворена, а њега ће можда ставити још и у затвор, што ће му за поуку служити, да своме назови-пријатељу није требао веровати, особито што се тиче новца и меницâ.

Он се подиже и оде тешким корацима у спаваћу собу, да потражи сам од себе мира, ако је то могуће.

И освану други дан, дан несреће и невоље; са јутарњим возом приспела је са свим изненада пуница, изгледало је, као да је нешто чула, јер кад ступи унутра, погледа прекорно свога зета и рече, да има с њима хитног разговора. Послушаше је обоје пуни страха.

И кад беху сами њих троје, стаде пуница оштрим гласом да говори: »Прво хоћу тебе, зете, да питам, је ли истина, да је твоја радња упропашћена са разних несрећних подузећа и да ли је истина, да ће ти се поднети на исплату меница, коју не можеш никако да искупиш?

»Та мати, шта ти то говориш«, повиче млада жена уплашено, »то није могуће!«

»Ја тражим, да ми се јасно и разговетно одговори на моје питање«, рече мати оштро.

Обе женске упреше погледе своје на несрећног трговца.

Он беше блед у лицу као смрт, а хладан зној проби му чело глас му је дрхтао и одавао је његово велико узбуђење, јер пуници својој рече:

»Јесте, мати, тако је, као што ви кажете!«

»Дакле, пропао си и изгубио си свој образ и поштење?« повиче старица.

Њена кћи се занесе и спусти на диван, па изгледаше као да је ван себе. Зар њен муж, којег је она тако волела и поштовала, да изгуби част и поштење своје? Ох, како то боли, ох како је то тешко! Ухвати се за чело, а у исти мах осети јаки бол у глави, и беше као узета.

Пуница је своога зета погледала оштро и са презрењем хладно му рече:

»Ја ћу одмах моју кћер са собом да водим; хвала Богу његово имање није ни најмање окрњено, али да с таким лакомисленим расипачем живи, о томе не може бити ни разговора«.

»Хајде моје јадно дете, ходи твојој матери, коју управо ниси ни требала да оставиш«.

Млада жена устала је, не знајући шта ради, пође неколико корачаји посрћући, али за тим паде на сред собе не давши ни гласа од себе.

... То су била три грозна дана, које је млада жена проживела у болесном заносу и ужасном бунилу. Мати јој сећаше непрестано поред постеље, а своме зету је забранила, да болесници долази. А да то лакше учини, замолила је и лекара, да му светује, да болесницу својом посетом поштеди, да је не би узрујао тако, да би њена болест још могла и на горе поћи. Јадни муж младе жене, чувши за то, није ни смео да иде у собу болесничину, те је проводио време у својој соби а био је као утучен. Жена му тешко, претешко болесна, а за два дана ће да наступи код њега новчана пропаст. Зло дакле на све стране!

У томе терету, зачу јадник у један мах,

ту, која се у првом реду имала надокнади са новим прогресивним доходаринским порезом. Умесним распорезом те своте имала би се отклонити она неразмерност оптерећења налога капитала према великом, која често, особито сиромашније, становништво до огорчења довађа и већ је доста пута велико зло проузроковала. Хоће ли то кадра бити та деломична реформа оживотворита, сумњамо, али дај Боже!

Обзиром на свотник општега доходаринског прореза већ ова свеска садржава и свотни пропис течевиве трећег разреда, али потанко разглабање овога важнога пореза донеће посебно четврта свеска статистичких података, која је искључиво тој врсти пореза намењена, те и тада нећемо пропустити прилику, а да и о овом порезу коју не прозборимо.

У Будимпешти 5. децембра 1898.

Никола Поповић.

Нови Сад, 8. децембра.

Ново завађање народа. У најновијем броју „Браника“ има чланак под насловом: Па докле тако? који и опет хоће да заведе народ. У том чланку се каже, да је наступило мртвило на политичком пољу и тражи, да отпочнемо с организацијом оповицијоне политичке странке у Троједници.

Ово је потребно, о том нема сумње и о том су писали већ сви наши листови. Има листова који су ишли даље, те изнели већ главне основе те будуће странке. (Види „Заставу“ 175. број од 18. новембра). Писати о оповицији, о новој странци а не донети који треба да су јој главни основи, то је без икакве веће важности.

Но, да је чланак „Браников“ само у томе, не би рекли ни једне речи, јер он онда не би шкодио и ако не би хаснио.

Али је једно у ствари Писац овога чланка, прича о потреби политичке оповиционе странке у Троједници и не пружа тој странци темеља, на ком би се могла подићи, али удара мучки и на оно, за што се већ боримо.

Он каже: „Један од главних узрока нашег политичког мртвила у Троједници јесте искључиво наша борба на автономноме црквеном пољу.“ Па онда прича, како је лако борити се против хијерархије, него деде да се боримо против бана и т. д.

Дакле смо дошли дотле, да тврдимо, како нам автономна борба смета политичкој борби... И то је оно, где се мучки и опет моли пардона за Георгија и одвраћа народ од автономне борбе.

Јер — и ако нам је потребна политичка борба, није један од главнијих узрока политичког мртвила искључиво автономна борба. Та зар се ми боримо на автономном пољу?! У чему се састоји та борба? Да ли у томе, што јадни „родољуби“ одвраћају општине од тог, да моле сабора? Да ли у томе, што јадни „родољуби“ сваку реч општина против незаконитог поступка саборског одбора крсте тужбом, која даје права власти да се умеша? Је ли то та искључива велика борба за автономију?

Не борите се ви, господо, ни за автономију, ни за политику, ни за шта. Сваки тражи изговора да се извуче, да не мора ништа. Кажите боље истину. Много вам је и ово мало автономне борбе, те и са ње хоћете да одвучете свет, а у политичкој мушкој борби, нећете ни толико урадити.

Народ наш да има људи, он би имао и снаге и воље и времена, да води борбу на све стране. Борба и културна и автономна и политичка, ишла би упоред, допуњавала би се, као што је то и природно и као што то мора бити. Али где рамље, тамо рамље све, тамо нема бораца ни за што.

Није могуће, да господа од преко пута не знају то и да то нису уочили из историје свију народа.

Него: „Милост за патријарха и саборски одбор!“ тако је требао гласити истинит наслов оног увијеног чланка. Или ако тако не, онда: „Окај се народе и ово мало автономне борбе, много је!“ То је јевгро. А „Браник“ са његовим Петровићима најмање ће покренути политичку опозицију у Троједници.

Разуме се, да на крају није могло проћи, да се не појави лисица. Уредништво вели, „не слажемо се с чланком на неким местима, али — ипак заслужује озбиљну пажњу свију правих родољуба“. И добар је и није добар, тек читај народе па онда: Пардон Георгију и саборском одбору!

Друго што нисмо могли ни очекивати од људи, који прогласише, да је излишно и штетно ако општине моле за сазив сабора.

Нови Сад, 8. децембра.

Прилике у Угарској. У седници угар. сабора од понедељника на дневном реду је био једино избор саборског председника. Но што се очекивало, то је наступило. Заподела се расправа око тога и бог зна када ће престати и кад ће се избор председника доконати. Гроф Апоњи је свој подужи говор завршио, како је уништење Тисиног закона, први и главни услов, да се данашње стање поправи, и све док се то неучини, о другом чему не може ни разговора бити. Када се Тисин закон уништио буде, онда се тек може говорити о другим великим озледама и ранама, али све дотле у угарској саборници не може пасти ни једна ни друга реч, већ о том нападају Тисином. — Гроф Кароњи је оштро осудио данашњи поредак, који је напустио сваку моралну и часну основу. Тај се поредак мора срушити, јер — тако рече Кароњи — тек се не може поверовати, да ће се крунисани краљ, пред којим се цео свет са поштовањем клања, да ће се он поклонити пред несиновљевом и неморалном препоруком председника владе, који и своју заклетву узима за ништа. Уверен сам — рече Кароњи — да ће за моју реч чути цела држава, да ће је чути и краљ. Фрања Кошут тражи од сабора да искаже, како очекује, да ће се председник који буде изабран, у сваком правцу потпуно непартијско служити законом куће, у оном духу који одговара тридесетгодишњој пракси заступничке куће. И тим пре да ће тако поступити, што су у најновије доба такове чињенице избиле на јавност, које садрже у себи нападај на устав. У даљој расправи Барта довикује: Данас хоће да убију државу, а сутра ће убити краља. (На десници је настала ужасна вика.) У пола 3 је председник седницу закључио.

У недељу је одржан у Пешти демократски збор, који је посетило више од двадесет хиљада душа. Оповициоие вође и посланици, дочекани су бурним усклицима. Говорило је више говорника, а сви су говорници најжешће осудили владу и њену већину, која иде за тим, да збрише уставност. Председник демократског клуба др. Вашоњи, прочитао је резолуцију, која је одушевљено примљена. У тој резолуцији се наглашује, како се саборска већина спрема, да зада самртан удар уставу, који су и онако јако изопачили потплаћени људи. Јер су већ од тридесет година овамо милијуни народа искључени из изборног права, пошто се избори руководе званичним притиском, новцем и алкохолом, пошто је слобода народа уништена; у штампи провала и јав ископан; право збора и удружења ограничено; једном речи свуда је установљено начело насиља место права. И сад још влада дрско пушта у јавност, да ће раскидати све везе и без законитог опуномоћења сабирати порез и асентирати регруте.

Народни збор у Пешти одржан, протестовао је против завере, која је наперена против устава, и позвао саборске посланике као и грађане домовине, да земљу бране са свима законитим средствима и храбро је одбране од начела, које хоће да изигра закон. Збор овај још тражи, да посланичка кућа доиста буде заступник народа, а то ће се постићи само уставним гаранцијама слободног права и тајним гласањем. . . . . .

Приметити је, да је заиста чудновато, да се мађарске демократе боре само за опште тајно гласање. Демократе у свима другим државама усвојиле су и избор по партијама, јер ово најбоље одговара духу данашњег времена а уједно је и најправедније. Шта ће помоћи опште тајно гласање, ако влада и даље буде кројила изборне срезове и одређивала, колико се посланика може бирати.

Две-три „ситнице“.

Београд, 6. децембра.

Хоћу да вам доставим две-три „ситнице“, које су веома значајне. Прва је „ситница“ то, што ни један озбиљнији лист у Србији не доноси о скупштини ни једне једине речи. Томе је главни узрок, што није слободно писати искрено, отворено, а улепшавати, значило би лагати.

Какве су у нас штампарске прилике, сведочи најбоље ово. У једном нашем београдском листу „М. Журналу“, излазио је низ чланака. У тим чланцима стајало је на једном месту и ово: „Влада је угушила слободну штампу у Србији“.

Да би зар влада, односно суд, показао и доказао, како су те речи истините, оптужио је те речи и означио их је као увреду владе. И та парница треба да покаже, како је штампа у Србији слободна, а опозиција само клевета и вређа владу, кад тврди, да то није истина.

Друга је парница још занимљивија. У истом листу изашла је белешка ове садржине: „Опомињу се чланови радикалне странке, да се чувају непознатих људи. Јер би им се могло догодити, да се њиховим речима даде после на суду други смисао и друго значење“. Та је белешка оптужена. И знате ли на основу чега? На основу 203. §. који говори о увреди једног сталежа.

Суд је узео, да се оном белешком односе шпијуни као људи, који би били у стању увеличати оно, што су чули. Тиме се они клеветају, вређају. И тако су шпијуни проглашени за сада у Србији као сталеж, против кога се не сме ништа рећи.

Држим да ове „ситнице“ довољно обележавају прилике у Србији. Но има и других појава.

На великој школи је још увек раздраженост. Пре неку недељу дана, великошколци су устали да протестују против новог законског предлога о универзитету. Тај је законски предлог смерао, да уведе школарину, које до сад не беше у Србији, А после да и оно мало самосталнијих и бољих професора одстрани и да спречи долазак иоле независнијих професора на универзитет. Уједно је великошколска омладина спремала и министру просвете Андри Ђорђевићу неповерење.

То је потказао ђак велике школе Стева Јаковљевић правник III: године. За тим су на неколико дана затворили велику школу и повели истрагу.

Но ђаци се добро држе. Решили су, и то њихово решење је познато, да неће учествовати у свечаности, кад се буде универзитет отварао. А на црној табли „друштва за помагање сиротих великошколаца“ истакли су решење, да се поменути Стева Јаковљевић искључује из друштва као недостојан и да се то решење има објавити на црној табли, где има остати све до св. Саве.

Влада се много труди, да сломије овај отпор великошколаца, али јој не испада за руком Великошколци не сматрају установљење универзитета као културни напредак, него као политичку смицалицу владину, јер виде, да влада уважењем школарине, хоће да држи сиромашне ђаке у шкрипу, а новим наређењима о професорима, хоће да добије све професоре у своје руке и употреби их на кортешке цели.

Међутим културне добити од претварања велике школе у универзитет, нема никакве. Заиста жалосно, кад се жртвује већ све кортешким целима.

Политичке вести.

Владарева лична честитка. Наш владар је у недељу посетио руског посланика и честитао му празник. То је у Бечу изазвало врло велико изненађење, јер се још није десило, да је владар сам лично ишао да честита једном посланику.

Троједнички сабор. У седници саборској од суботе, примљен је законски предлог о једногодишњем привременом поравнању са Угарском

Стање у Србији. Положај је у Србији сасвим растројен. Садашња влада се неће моћи дуго одржати, а пад њезин може бити од замашних последица. Руска штампа чак држи, да то може изазвати преврат, који би био непријатан по династију Обреновића. А свему томе је крив Милан; но чудно је у томе и држање краља Александра. Он допушта оцу, да разорава и ствара трзавице у толико напаћеном народу. Тако обележава руска штампа садашњи положај у Србији. А ческе „Народни Листи“ имају од својег редовног београдског дописника овај извештај: „Нема сумње, да су наши краљеви сасвим потрли одношаје с Русијом. Садашњи одношаји између Србије и Русије слични су онима, који су постојали између Русије и Бугарске за време Стамбулова, према томе треба очекивати и сличан свршетак. Оружје српских управитеља онако је исто, каквим је владао и бугарски диктатор: сурова тиранија у унутрашњем животу и потпуна неодређенест у спољашњој политици. Све ово је без сумње врло жалосно, тим већма, што оваки одношаји с Русијом нити су пријатни по Србију, нити их народ жели. Осећај народа у Србији означио је дописник „Народних Листи“ овим речма: „Угњетени народ у Србији моли са Богу за руског цара у нади, да Русија никад неће заборавити Србе, јер из њезиних руку гледа своју судбу.“

где стадоше кола пред кућом. Из кола изађе лекар, који је болесницу лечио, и одмах за тим уђе у кућу. Наумио је, да га на повратку замоли, да може своју болесну жену походити, али не мога издржати, већ пође полако према соби болесничиној.

Врата беху само притворена, а он их мало отшкрине. И шта сад угледа? Ужасно је то било, што му се сад указало. Његова мила жена лежала је у постељи бледа у лицу као смрт, а очи јој беху заклопљене, док се усне тихо мицаху и неке речи без смисла говораху, руке пак беху тако немирне и кретаху се тамоамо. Поред постеље стајаше лекар и пуница. Тихо се удаљи од врата и тек што је ступио у своју собу, паде на најближу столицу као убијен. Чим се мало прибра, зачу, где се лекар враћа из болесничке собе, па с тога брже боље изађе у ходник и запита:

»Господине докторе, смем ли ићи у собу, да видим моју болну жену?«

»Не, не смете још, јер изгледа, да ће сутра наступити прелом у болести, криза, како се то већ каже; код запаљења мозга је свако узбуђење опасно . . «

*

Дође дан прелома. У кући беше мртва тишина, кад је млади трговац после непроспаване ноћи ступио из спаваће собе у собу, где је преко дан живео и где је висила слика светитеља арханђела Михаила, нашао је да је кандиоце пред иконом запаљено Шта ће то да значи? мислио је он у себи. »Ох да, данас ми је крсно име, а у својој невољи сам и заборавио«, говорио је тако несретни човек. Читав дан је провео тужан и жалостан, а није ништа окусио. Већ од дванаест сати у подне налазе се три најбоља лекара код његове жене, јер јој је живот о концу висио.

Чуо је, да је већ са свим обнесвесла.

У соби је већ био скоро мрак, те је само још кандиоце горуцало пред иконом сватитељском. У највећем душевном болу и очајању ступи пред икону несрећни млади човек и подиже склопљене руке шапћући:

»О крсно име моје, буди нам ти заштитник и чувар! Ако сам у истину врло згрешио, о, тада сам доста откајао грехе те, немој, о свети арханђеле, допустити, да будем уништен и у прах згажен. Поклони мојој жени живот, а узми мој у замену, а она нека живи, ма заборавила на мене, може бити да ће она где на другоме месту бољу срећу наћи, него што ју је код мене имала.«

Још једном подиже очи према светитељу и њему се учини као да се светац на икони креће, као да је оживео па мило погледа; светитељска уста смешише се, вага у левој руци спушташе се и дизаше се, а мач му севну за трен ока. Изгледаше као да се са свете иконе разлева мир и тишина. Или то све бејаше само приказивање са трепериве светлости из кандиоцета, које је непрестано трептало и час јасније час тамније светлило. — У том се зачу тихо куцање на врати, а одмах за тим уђе служавка, која му рече, да га жена к себи зове.

Криза је била већ прошла и млада жена беше спасена; из несвестице пала је у дубоки сан, из којег се мало час пробудила. Кад је очи отворила, спазила је своју матер поред постеље, где плаче. Мало даље стајаху лекари, који су је посматрали; она гледаше по соби у наоколо, и на један мах се узнемири.

Један од лекара приђе јој с речима: »Ви тражите вашег господина мужа.« Болесница климне главом и лекар посла по њега, ма да се томе противила мати њезина.

Врата се отворише тихо, а унутра ступи са збуњеним али зато ипак срећним лицем муж младе жене, који никога у соби и не погледа, већ правце похита постељи, а болесница му пружи обе руке на сусрет шапућући му: »О мој добри мужу! Шта си ти све морао да издржиш! Је ли, да ти нису радњу затворили? А и менице нису ти још поднели на исплату? А кад дођу, тад узми, молим те, моје имање, па исплати све, само да нам име чисто и светло остане. А ја ћу ти остати увек и у будуће твоја верна, искрена жена. Јер кад сам могла с тобом срећу делити, нећу те ни у невољи оставити.«

Дирнут овим саучешћем рече јој муж:

»Хвала ти жено, тако и треба, јер лако је у добру добар бити, на муци се познају јунаци Но хвала милом богу те је наступио прелом и у твојој болести а и са твоје помоћи и у мом послу и напретку.«

Изгреди у Софији. У недељу после подне одржале су присталице Радославова народни збор. Како је недеља била то је збор био добро посећен. Денесена је револуција да се владар умоли, да уклони данашњу владу и да не допусти градњу источне жељезничке пруге, јер је ова опасна по државу. У збору се одједном чули јасни узвици, да треба отићи пред двор и предати владару донесени закључак. Свет се упутио двору. Но полиција се томе одупрла, дозвала је у помоћ жандармерију и коњицу. И кад је свет на позив полиције, да се разиђе, почео звиждати, жандармерија је немилосрдно јуришала на свет. Преко дванајест људи је тешко рањено. У вароши влада велико огорчење и свако осуђује поступак жандармерије.

Русија и Србија. Русија је од повратка Миланова у Србију, сваком приликом отворено показала, да неће да зна за Милана. Руски посланик Жадовски, није хтео у двору ни да погледа Милана. А недавно је српски двор званичним писмом извештен, да се краљ Александар не нада никаквој помоћи, до год је Милан у Србији. Милан и његови помоћници, чим су за ово сазнали, одмах су тврдили, да је то масло руског посланика у Београду, Жадовскога и натерали су краља Александра, да преко српског посланика у Петрограду, Саве Грујића, тужи г. Жадовскога, руском двору. Муравјев је саслушао г. Саву Грујића и известио о томе рускога цара, те одмах после и саопштио г. Грујићу, одговор руског цара, који је дословце гласио: да се г. Жадовски потпуно правилно, коректно понаша и ради. (Веће ћушке није требало за српски двор, нарочито Милана и његове пријатеље и крајње би време било, да из овога извуку конзеквенције и уклоне се са положаја, за који нису дорасли нити их народ хоће.)

Појачање немачке војске. У немачком сабору донесен је ових дана предлог за појачање немачке војске. Појачала би се са три нова корпуса. А и број новака је већ ту, јер се за последњих година може уновачити годишње по 30.000 способних момака, но како прорачун војни то не допушта, то би се уновачило до 23.500, тако да би још преко 6000 остало способних, који не би дошли под пушку. Држи се, да ће ова новотарија наићи на отпор у немачком сабору, али да ће влада ипак продрети. Са 479.229 момака у мирно доба повисио би се број немачке војске на 502.506 момака, а кад се овоме дода ниже и више часништво, имала би Немачка у год. 1902. и у мирно доба 600 000 момака. Према овоме броју има Аустро-Угарска 340.000 момака, а по становништву је за 9 милијуна мања, јер Немачка има око 50 мил., а Аустро-Угарска (с Босном) 41 милијун. Немачка диже број војника на рачун тога, што су број новака подигле и Француска и Русија са 250.000 момака на 300.000 момака годишње, док Немачка уновачи по досадашњем 227.000 момака годишње. Сем овога хоће Немачка наново да наоружа и топништво. Као што се по свему овоме види, предлог руског цара и ако је племенит толико, да му се сви диве и придружују, ипак су пуни неповерења и у стрепњи својој стварају себи све јаче заветрине.

У одбрану автономије.

Молбеницу Њ. В. краљу, да се наш одгођени народно-црквени сабор што пре састане, и да се том сабору ујамче сва права његова, закључиле су поднети до сада ове општине: Нови Сад, Стари Бечеј, Фелдварац, Бегеч, Ириг, Лединце, Кула, Силбаш, Уљма, Стари Сивац, Стари Врбас, Товаришево, Нештин, Врањево, Српски Елемир, Митровица, Деска, Ђурђево, Беочин, Тител, Гардиновци, Ада, Кленак, Параге, Мартинци, Баваниште, Старчево, Крчедин, Кађ, Футог, Турски Бечеј, Чалма, Чортановци, Сусек Јазак, Бајша, Брђани, Оросламош, Платичево, Мађар Бољ, Загајица, Бешеново, Каменица.

Свега 43 општина.

*

Бешеново. Црквена скупштина донела је на предлог Душана Мишковића једногласно закључак, да се придружи молби новосадске општине.

Парница „Дубровника".

Нашој дичној »Застави« обећао сам, да ћу је извјестити, шта ће бити на суду са милим нам уредником „Dubrovnika" и његовим некадањим дописником, данас раз-Србином Мехмед Ефендијом Спахићем. Ево ме, да о томе напишем што-шта у најкраћим потезима.

Још дана 7. (19.) новембра водила се је расправа реченим у Сплету, а пред сплетским поротним судом.

Нашег уредника Фабриса бранио је Др. Игњат Бакотић, а Спахића Др. Смодлака.

Спахић био је оптужен због сметања јавног мира и увриједе Величанства, а Фабрис, због сукривње у оба злочина и сувише, због преступка буњења.

Спахић, онда Србин напао бијаше управу Босне и Херцеговине, а своје разлагање и доказивање потписао својим именом.

Свако се у Далмацији интересирао за ову расправу; особито ми Срби. На овој расправи очекивасмо, да ће се потпуна слика изнијети жалосног стања у нашим окупираним земљама, а слика да буде што вјернија: дична старина Др. Бакотић бјеше прибрао све боје слици, што пристоје, е да је у правом колориту намолује Него државни одвјетник истрг'о кичицу и боје нашем Бакотићу, па му неким §. §. забранио моловање — забранио му чак и то, да смије цитирати неке стране листове, као и „Deutszhes Volksblatt". Др. Бакотић држ. одвјетнику међу осталим и ово је казао: »Ако држ. одвјетник мисли, да је у Босни и Херцеговини добра управа, ја мислим друкчије. За то су се у „Dubrovniku" изнијеле чињенице, па ено што се ради. Јесмо ли ми робови, или слободни грађани? Имамо право путем штампе на критику управе, иначе чему устав? Иначе не бисмо смјели говорити, ни о послужитељу У чланцима „Dubrovnika" речено је млого мање, него у другим листовима. У бечким листовима пише се млого жешће о босанској влади и Калају. У нас би за онаке чланке сваки час запљење и расправе...

Пресједник. (звони.)

Др. Бакотић. Не нападам, износим факта. Смијем поротницима све изјаснити. (Узимље „D. Volksblatt" у руке.) Овај лист свуда долази. У њему се пишу све на првом мјесту чланци против Калаја. (Чита:) Die Paschavirtschaft in Bosnien — Herzegovina. Преседник не допушта читање.

Др. Бакотић. »Могу наводе потврдити доказима; могу побијати држ. одвјетника „D. V." вели, да у Босни и Херцеговони народ уздише за турском управом...«

Пресјед: »Не дозвољавам.« Др Бакотић: »Али, ово је печатано у Бечу«. Прес.: »Не допуштам нападаје на владу«. Др. Бакотић: »То није право!« Пресјед.: »Позивљем вас на ред!« Бакотић: »Морам и хоћу да браним. Кад нас закон обвезује да бранимо лопове, можемо и поштене људе. Овдје се ради о тобожњим злочинима, који се казне од 1 до 5 година тамнице. Да критикујем управу у Босни и Херцеговини могу се позвати на новине и брошуре. Не ћете тако? Добро, ја ћу из главе...«

Пресједник: »То можете, али према предмету.«

Бакотић: »Народ је огорчен...«

Пресједник: »Не спада то на предмет.«

Бакотић: »Спада!«

Пресједник: »Ваша је одбрана понављање нападаја.«

Бакотић: »Ево шта народ у Херцеговини једе! (Баца на сто кутију, у којој је хлеб од козалца и желудца.) Је ли у Босни цвијеће? Знате из новина, кад се из њих забрањује цитирати. Управа се Босни и Херцеговини не односи на аустриске, већ на турске поданике. С напретком не може се хвалити народ, већ бечка, пештанска и друга господа, ради гађања голубова, трке коња Илице. Десетина се неправедво побира. Чланци „Dubrovnika" блага су критика о управи и иште се промјена система. „Dub." је поштен лист и хоће да брани народ, а ова оптужба је један тенденцијозни процес.«

Пресједник: «Ја ћу вам одузети ријеч!«

Бакотић: Јесам ли овдје за одбрану? Ту ријеч би ми свуд дозволили.«

Пресједник: »То је увриједа!«

Бакотић: »А ја сам увјерен да је тако. Господо поротници! И у Енглеској покушало се је више пута са стране власти подизати неосноване и нетемељите оптужбе против поштених грађана, који слободу љубе, али таквим покушајима противила се свијесним праворијетцима порота која је најбоља чуварица јавне слободе. Надам се да ће и наши поротници, свијесни свога високога позива бити чуварима слободе и штампе, те ријешити уредника Фабриса од оптужбе!«

Сви Бакотићу честитају на лијепом говору.

Сад вијећају поротници. Поротници на сва постављена питања једногласно одговорише, да није крив, ни Фабрис, ни Спахић и тако оба оптуженика бјеху ријешени сваке оптужбе.

Теком расправе наш заслужени уредник Фабрис дивно се је бранио. Наводио је, како је »Меморандум« Босне и Херцеговине био у његовом листу заплијењен, а у »Застави«, »Србобрану« и »Бранику« не! Казао је: »Ја видим жељу и намјеру неких, који ведре и облаче, да се прогони и угуши српски „Dubrovnik".

(Пресједник звони.) Та, о »Меморандуму« писали су слободно и бечки и прашки листови; свак, ко је хтио, само није смио „Dubrovnik" и »Српски Глас«. Доиста. лијепе слободе!« Из расправе можемо да закључимо: како се јадан наш народ у биједи и невољи копрца и како се очајнички бори са глађу, а онима, који су позвани да народ спасавају: одузимље им се свака одбрана! »Ко те вјеша?« Кадија! »Ко те суди?« Кадија!

Порота у Сплету била је непристрасна, праведна и није се завела за заблуђелим и поткупљеним „Pravašima". Она се је свијесном и поштеном показала. Евала јој! Млоги Србин жицом, као и писмено пороти честиташе. Ми Срби у Далмацији, Дубровнику и Боки и без овога разумјемо: зашто нам се сваког пута »Српски Глас« и „Dubrovnik" запљењује. Та »Срп. Гласу« особито не дају ни опепељити, кад се ма чега додирне, особито Босне и Херцеговине. Зар се тиме настоји правда угушити? Др. Љ. Митровић и Антон Фабрис два су српска непоколебива стуба на приморју која не поплаши, ни затвор, ни процес!

„Pereat mundus, fiat justitia!"

Аргус.

Општине...

Паметан је човек, ал кад учи за поштара, не можеш с њим разговарати. Задуби се у књигу, па прочитава и туби општине, и онда нит види нит чује

Јуче ја био код њега и питам: — Како је? Има ли што ново?

Он само чита: — Чемерница, Брлог...

— Та окај се молим те тих твојих општина. Ваљда можеш посветити неки тренутак и политици. Видиш где пропадамо. Има ту стотину узрока, о којима би требало говорити.

— Нерадин, Лежимир, Врдник, Лисичина, Ровиште... Гад...

— Ух, ух, окај се! Боље да разговарамо мало. Јеси ли читао шта ради натријарх? Шта би томе требало?

— Чалма...

— Наш народ —

— Тргања, Чемерница...

— Мој брате, сећаш ли се како стојасмо пре?

— Кађ...

— Па онда није нико смео врдати. Било је некога који је држао у шкрипу

— Рац Милетић

— Ух брате, окај се већ тог учења. А види данас шта ради »Браник«.

— Поганац!

— Чудим се само оном шефу његовом

— Грк

— Па пре негдања славна будимпештанска омладина. А данас?

— Старчево, Слабоштина.

— Зато и јесте наше право...

— Црепаја.

— Та престани већ учити, ако Бога знаш. Ја заиста већ не знам шта би нас могло спасти.

— Срб, Вера, Велики Радинци...

— Оставио сам га с Богом. С тим се човеком баш не може разговарати.

Вести из места и са стране.

Нападај на румунског министра-председника. Из Букурешта јављају: У петак, када се министар-председник Стурза враћао из коморске седнице кући, баш код споменика Михајла храброга, изиде му у сусрет један човек отмена изгледа. Човек овај дурновито је запитао мин.-председника зашто је он протеран са свога места у рулетној банци? Министар-председник мислећи ди је овај човек напит, хтеде проћи, не одговоривши ни речи. Но дрски нападач га ухвати за руку и лупи песницом по лицу. Полиција је одмах затворила нападача и испоставило се, да је исти доиста вршио једно од најважнијих места у рулетној банци, но да је смењен због велике нервозности. У опште се мисли, да је и министра-предссдника напао у часу нервозног лудила. Румунски краљ, престолонаследник и сви одлични државници похитали су министру-председнику, да изјаве своје саучешће због те недаће.

Избор у Далмацији. Јављају нам из Далмације: Српски бирачи изборног котара Книн-Врлика-Дрниш, при накнадном избору једног посланика, што се има обавити дана 14. децембра т. г. понудили су кандидатуру г. Марку Витезу Петрановићу, умировљеном савјетнику призивног суда, који се и примио речене кандидатуре.

Русија на париској изложби. На париској изложби подићи ће се засебан руски павиљон, који ће заузимати шест хиљада квадратних метара. У овом павиљону имаће места за своје предмете изложиоци дуж велике сибирске железничке пруге, а затим они из Крима, Кавказа, Сибирије, Средње Азије и др. Павиљон ће бити у облику московског Кремља. Неимар Мелцер отишао је у Париз да учини потребне спреме за градњу овога.

Дрвени мост између Новог Сада и Варадина скинут је још у суботу. Примећујемо да би закупници овога требали пре скидања да објаве то било којим начином.

Родила троје. Из Бежаније нам јављају, да је у недељу на ноћ Живка Савичевићева родила тројке. Сва три детета су мушкарци, лепо развијени и доста снажни.

Руси у Манџурији. Да би се видело, зашто Енглезе хвата грозница, ево шта се јавља о сибирској жељезници. У неуморном раду Руса у Нијачвангу, у Манџурији (у врху печилскога залива, тамо где почиње полуострво, коме је на јужном крају Порт-Артур) вести допиру до почетка септембра. У то време била су под Нијучвангом четири пароброда која су истоваривала материјал за гвоздени пут. Пре но што буде лед у реци Лијао, а то ће бити крајем новембра, још ће се истоварити неколико пароброда, који носе шине и растављене вагоне и локомотиве, које ће 200 руских радника у нарочито за то сграђеним баракама преко зиме састављати и намештати. Ни са градњом на жељезници неће се зимус престати. Цела манџурска жељезница подељена је на три дела. Зимус ће на том делу радити не мање него 40.000 радника. Око 65 километара жељезничког насипа већ је готово, тако, да се надају, да ће први возови моћи радити с пролећа. Рад иде без прекидања и методично, а сви надзорници Руси су; над радницима непосредно надзиравају Козаци, који кад-кад навуку китајско одело, па онда изгледају као Манџури. Међутим Руса тамо све више и више долази.

Лакомисленост се скупо испаштава и носи поругу собом. У опћинском уреду у Сињи догађале су се свакојаке саблазни, „влашки Бог" потрза се у свакој прилици, у опћини, вијећу подругљиво ће се рећи „ви Власи". Грдње су увијек на реду и не избивају. — Гњиздо стеклишко излегло је неколико врана које не престају гакати на све што је српско. Само на рачун зноја и муке српске, вашаром сињским гди, сва српска околина своју муку износи, лијепо се подижу и занаџије, биртије, и трговци. Ту су Срби, таман. У тој сињској школи, одранио се да речеш изопачио се, неки млад писарчић, на жалост Србин, поче и он сипати и просипати грдње, да се додвори лош слуга, лошу господару, и он поста чорбине чорбе мирођија. Увидјевши тај писарчић, да се многа неискусна ђевојка на његово будуће господство облизује и да га радо гледе и у овој прилици замјесио блато, које ће му на образ пасти, ако је образа имао завевши безазлену из честите куће, ђевојку, да у очи вјенчања кад већ спремише, и код момачке куће почеше сватове купити да у суботу по ђевојку иду, у петак преко ноћ без родитељског знања и приволе, на пријевару је ђевојку одвео. И оружнике је обмануо, да су неке извиђаје предузимали. А то неће помоћи. Ствар је сада пред судом, истина ће изаћи на виђело. Млади писарчић, већ искијава свој безобразни, непоштени поступак.

Нова болест на рани. У Француској академији наука, држано је предавање о једној новој болести на рани, за коју се досад није знало и која је главни узрок неродици. Болест ова наступа само у кишовитим годинама: земља изгледа онда, као да је изгажена и измрвљена од животиња што по њој пасу, а савијено и измрвљено влаће лежи једно преко друго. При пажљивом истраживању, пошло је за руком да се пронађе нека врста малих сићушних, невидљивих гљивица, које подгризају и упропашћују рану. Истина је до душе да се ове гљивице појављују тек у јесен, али при влажном времену врло се нагло множе и развијају, те проузрокују болест на рани. И тако се научно доказује и тврди, да неродици нису узрок кишовите године и излив воде, већ гљивице које се због влаге изроде.

Трговина.

НОВИ САД, 8. децембра. Пшеница прве квалитете фор. 9·40—60 н. Пшеница средња ф. 9·20 до 30 нов. Пшеница лакша роба ф. 8 80—9·— нов. Наполица ф. 8·50 —— нов. Јечам нови ф. 5·50—60 Зоб ф. 5·20—40 Кукуруз у зрну нови ф. 4·50—— нови у клипови ф. ——— нов. Маст 60 фор. Сланина сува 60 фор. дебела паљена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	37—38 нов.	живе мере
„ средњи . .	35—36 нов.	
„ лаки . . .	32—34 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	30—35 нов. по клгр.
Јагњци	— — фор. по пару.
Овци .	8—12 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

7. децембра било је	0·58 мет.
8. децембра било је	0·60 мет.

Најновије вести.

Каменица, 8. децембра.

Данас је одржана код нас седница српске црквене општине. Председник Никола Савић, изнео је молбу новосадске општине управљену на Њег. Величанство ради што скоријег састанка нашег одгођеног народно-црквеног сабора. На то је одборник Лавар Радојички у неколико топлих и бираних речи препоручио, да се наша скупштина придружи молби новосадске општине Скупштина је једногласно усвојила тај предлог, као и да изрази хвалу новосадској црквеној општини, што је прва устала у одбрану народног права.

Прилози

на издржавање српског народног позоришта.

Позиву управног одбора одазвали су се ови родољуби и приложили су по **3** фор. **65** н. а вр.:

Давид Ћурчић из Н. Сада, Пера Ракић, економ из Н. Сада, Марко Кнежевић, ц. и кр. пуковник у миру у Суботици, Јован Јовановић, парох у Суботици, Душан Јовановић, трговац у Темишвару, Др. Арон плем. Војновић, адвокат у Ст. Бечеју, Др. Владан пл. Војновић у Ст. Бечеју, Олга пл. Војновићка из Ст. Бечеја, Милева Гојковићка из Карловаца, Светозар Теодоровић, парох у Ечки, Јован Миланковић из Даља.

Евица М. Шилићка из Н. Сада — 4 фор.

Јован Борота, прота у Ст. Бечеју — 50 фор.

Антоније Димитријевић из Земуна 3 фор. 65 н.; А. Васиљеско, учитељица у Ст. Керу 3 фор. 65 н.

Скупила гђца Олга Стефановићева у Шиду:

Приложили по **1** фор.: др. Емил Костић, Радивој Чобанић, кот. судац, др. Драг. Грчић, кр. јавни бележник, Јелена Грчићка, Олга Стефановићева; — по 60 н. Милан Костић, свршени правник; Петар Мркић, бележник, Јулка Стајићка; — по **50** н.: Стеван Благојевић, Емил Козјак, Рад. Симуновић, Христа Мауковићева, Ана уд. Вујићка, др. Лаза Кораћ, Ђока Радотић, бележник у Бачинцима; — по **30** н: Жарко Ђукић, јереј, В. Обрадовић, парох у Адашевцима, Миливој Милошевић, парох, Борислав Шумановић, Влад. Станић, трговац, Данило Диклић, чиновник, Панта Поповић, трговац, Петар Војички, перовођа, Даринка Војичкова, Александра Црепулића, Лепосава Тубићева, Милева Цвејићева; — свега **13** фор. **90** н. а. вр.

Родољубивим приложницима и скупљачима изјављује своју најтоплију захвалност — управни одбор српског народног позоришта.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

По жељи многих поштовача српске књижевности, а и по својој увиђавности, да је овде у Загребу, поред садашњих лепих српских стечевина, потребан још и књижеван лист, те да нам рад буде потпун — решио сам се, да од 1. јануара 1899. год. издајем и уређујем

СРПСКИ ДОМ

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Године 1884. и 1885. издавао сам овде у Загребу књижевни лист „Српски забавник“, а уз то још и хумористично-сатирични лист „Стрелу“, те је жеља многих читалаца тих листова, да свој књижевни рад сада овде у Загребу наставим. И ја се, ево, одлучих, да то учиним покретањем књижевног листа, који ће се звати „Српски дом“.

Сам наслов тога листа казује већ и његов програм. Писци који ће радити на „Српском дому“, трудиће се, колико им год силе допуштају, да „Српски дом“ заиста буде српски дом — по карактерима, по обичајима, по родољубљу, по вери и моралу, и у опште по свима лепим врлинама, којима се у целом српском народу поноси сваки српски дом.

Нарочита пажња и труд посветиће се васпитном смеру листа; јер, свакако је најпретежнији задатак лепе књижевности, да облагорођава срце и оплемењује душу. Зато ће се све оно, што је добро и узвишено у нашем животу, узносити и у примерима истицати као узор; напротив пак: мане, слабости и сујете оштро ће се жигосати, како то заслужују.

У овом духу доносиће „Српски дом“: песме, приповетке, романе, расправе, поучне чланке и разне друге саставке — трудиће се, да у њему нађу читаоци све, што је за српски дом потребно корисно.

„Српски дом“ ће излазити у свескама сваког 1. и 16. дана у месецу (разуме се: по српском календару).

Уз лист добиће сваки претплатник у току сваке године још и две нове књиге бесплатно као додатак „Српском дому“; а ако се буде могло, т. ј. ако одзив претплатника буде повољан, повисиће се тај број књига на три или четири, те ће у том случају сваки претплатник „Српског дома“ добити сваке године бесплатно три или четири нове књиге као додатак „Српском дому.„ — Прва књига, коју ће као додатак „Српском дому“ добити бесплатно сваки претплатник, биће: „Вукосава, хајдукова ћерка, приповијетка из српске прошлости,“ у којој је описана јуначка српска борба за слободу.

Цена је „Српском дому,“ заједно са књигама, које ће му ићи као додатак: за целу годину 4 фор.; за пола године 2 фор.; за четврт године 1 фор.

Молимо све пријатеље српске књижевности, као и све пријатеље нашега српскога рада овде у Загребу, да се заузму око скупљања претплатника на „Српски дом“ и да нам на време пошаљу претплату са именима претплатника, како би могли знати, у колико примерака лист да штампамо.

Претплату и писма за „Српски дом“ треба слати; Душану Рогићу, уреднику „Српског дома“ у Загребу (Гундулићева улица бр. 14.)

У Загребу, крајем новембра 1898.

Душан Рогић.

---

†

Тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се наш незаборављени син, супруг, брат, отац, сестрић и нећак

ЈОВАН М. КРИСТИЋ

закупник пиваре варадинске

јуче у 35 години после дужег боловања у вечност преселио.

Земни остатци милог нам покојника опојаће се данас у уторак у 3 часа по подне по православном обреду и матери земљи предати.

Вечан му спомен!

Петроварадин, 20. децембра 1898.

Босиљка Чолаковић, мати. *Ђура Стојковић-Кристић*, брат. Супруга *Софија Кристић* рођ. *Савановић*, са децом: *Бранком*, *Митом*, *Босиљком* и *Катицом*. *Аца Стефановић*, уја. *Коста* и *Љубица Васиљевић*, теча и тетка.

ОГЛАСИ.

ЛЕПИ И ДОБРИ

ОРАЈА

НА ВЕЛИКО

по јефтиној цени

може се добити код

СТОЈАНОВИЋА И РАДОВАНОВИЋА

у Новом Саду. 581 1—1

ДОМАЋИЦА.

Тражи се једна солидна и изображена женска за кућегаздарицу, која је у домазлуку вична, нека понуду упути на администрацију „**СРПСТВА**“ **Вршац.**

579 2—2

Свака срећка игра у сви 6 разреда БЕЗ ДОПЛАТЕ.

6 извлачења **6 извлачења**

СРЕЋКЕ НОВИНАРА

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

у вредности од

КРУНА 100.000 КРУНА

5 по 20.000 круна и т. д. и т. д.

Предмети, који се добију откупљују се са 20% попуста

Цена срећке 1 круна.

Извлачење је безусловно већ 4. идућег месеца по нов. кал.

Срећке продаје:

ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД, НОВОСАДСКА ШТЕДИОНИЦА и АДМИНИСТРАЦИЈА „ЗАСТАВЕ“

533 8 10 **У НОВОМ САДУ.**

COGNAK

Gróf Keglevich István utd.

(грофа Стевана Кеглевића насл.(

који је са своје признате, изврстне каквоће омиљен и највећма распрострањен може се у свима, са почасном медаљом награђеним, маркама свуда добити, као: *, **, ***, екстра **** и V. S. O. (fine champagne d' Hongrie.)

Ова фирма имаде највеће и најстарије стовариште у Аустро-Угарској монархији.

Central-Bureau: 582 1—4

Budapest, Rudolf-rakpart 7.

ЛЕПА ПРИЛИКА ЗА ШТЕДЊУ!

Да би „**Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду**“, одговарала што боље позиву своме и ширила штедњу у нашем народу, то она и наступајуће 1899. год. као и до сад пружа прилику свакоме, да маленим улозима заштеди у току времена повећу своту а уједно да ту своту увелича пристојном каматом.

Од 1. јануара 1899. год. прима ова задруга недељне улоге од 25 новчића, 50 нов. и више на уложну књижицу за 1, 2, 3 и више година са ујамченом каматом од 5%.

Досадашњи рад ове задруге, њезин капитал, као и њезини резервни фондови, дају сваком довољно јамчевине за сигурност овога посла.

У нади што јачег одзива

У Новоме Саду, 7. (19.) децембра 1898. г.

УПРАВА

СРПСКЕ ЗАДРУГЕ ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У НОВОМЕ САДУ.

2— 580

ПО ЈАКО СНИЖЕНИМ ЦЕНАМА

ЈЕФТИНА ЗЛАТНА И СРЕБРНА РОБА

ПОДЕСНА ЗА ПОКЛОНЕ

О БОЖИЋУ И НОВОЈ ГОДИНИ

РАСПРОДАЈЕ

АДОЛФ ЕКФЕЛД

У НОВОМ САДУ

главна улица број 13. у кући Браће М. Поповића.

400 15—20

Ред вожње на жељезници.

Оријент Експрес	Особни воз	Бреи воз	Особни воз		Будимпешта-Земун-Београд и натраг		Оријент Експрес	Бреи воз	Особни воз	Особни воз
12·20	7·35	2·40	10· 0	полази	Будапешт	стиже	12·30	1·5	7·35	7·5
	7·49	2·51			Будапешт-Ференцв.			12·55	7·22	6·49
	7·54				Будапешт-китире				7·13	6·34
	8·1				Ержебетфалва ‡				7·6	6·26
	8·10				Шорокшар				6·56	6·14
	8·20				Харасти				6·44	5·57
	8·29				Такшоњ				6·34	5·46
	8·38				Дунаваршањ				6·20	5·31
	8·59	3·29			Лацхаза			12·13	6·3	5 7
	9.17	„			Демшед				5.45	4·39
	9·35	3·48			Кун-Ст.-Миклош-Таш			11·5	5·29	4·16
	9·52	„			Нађалаш				5·12	3·55
	10·7	4·7			Сабадсалаш			11·33	4·59	3·34
	10·18	4·15	1·09		Филипсалаш			11·25	4·52	3 03
	10·31	„			Пуста ст. Имре				4·37	2·49
	10·44	4·31			Ченгед				4·26	2·34
2 07	11·—	4·40	1·53	стиже	Киш Кереш	полази	10 44	11·1	4·12	2·10
2·12	11·10	4·47	2·1·	полази	Киш Кереш	стиже	10·39	10·54	4·02	1·59
	11·26	„			Вадкерт-Таулар				3·49	1·40
	11·58	5·16			Халаш			10 27	3·25	1·6
	12·24	5·38			Киш Салаш			10·9	2·57	12·20
	12·44	„			Келебија				2·38	11·52
3·14	1·—	5·57	4·09	стиже	Суботица	полази	9·38	9·46	2·20	11·26
3·21	1·47	9·9	5·40	полази	Суботица	стиже	9·33	9·34	1·46	10·53
	2·11	„			Чантавир				1·21	10·23
	2·34	6·41			Топола			9·2	1·02	10·1
	2·57	6·58			Хеђеш-Фекетехеђ			8·45	12·33	9·30
	3·16	7·11			Врбас-Кула			8·33	12·15	9·12
	3·34	7·26			Ст. Кер			8·19	11·38	8·47
	3·51	„			Кисач				11·16	8·02
4·58	4·14	8·3	8 29		Нови-Сад		7·57	7·50	11.07	7·42
	4·25	8·9			Петроварадин град			7·38	10·53	7·35
	4··2	„			Петроварадин				10·43	7·29
	4·41	8·20			Карловци			7·28	10·43	7·19
	5·03	„			Чортановце				10·26	7·1
	5·10	8 38			Бешка			7·1	10·18	6·53
	5·25	8·49	9·42	стиже	Индиа	полази		6·57	10.01	6 19
	5·34	8·54	9·52	полази	Индиа	стиже		6.52	9·51	5·59
	5·46	9·—			Ст. Пазово			6·42	9·35	6·11
	5·58	„			Ново Пазово				9 22	5·58
	6·9	„			Батајница				9·11	5·46
6·10	6·32	9·35	10·51	стиже	‡ Земун	полази	6·34	6·11	8 50	4·56
6·12	6·55	9 50	11 12	полази	Земун	стиже	6·33	5·40	8·16	4·26
6·20	7·5	10·—	11·22	стиже	Београд	полази	6·25	5·31	8·05	4·15
					Суботица-Баја.					
	1·00	5·57	4·09	стиже	Суботица	полази		11·26	9·46	2·20
	4·56	9·08	8·40		Баја			7·25	7·.2	10·50
	3·42	7 46	7·01		Сегедин-Рокуш			8·43	8·10	11·56
	5·37	11·12	9·44		Даљ			5·45	4·00	9·05
	6·31		9·06	полази	Ст. Бечеј				4·48	
	4·48	2·05			Ст. Бечеј	стиже				6·31
	9·45		5·45		Даљ					5·37
	11·56	4·43	2 27		Сегедин-Рокуш			12·18	11·25	3·42
	10.50				Баја					4·56
					Нови Сад-Баја.					
		7·56		стиже	Нови Сад	полази		8·02		
		1· 5			Баја	стиже		1·15		
					Инђија-Винковци.					
	5·25	8·49	9·42	стиже	Инђија	полази		6·19	5·57	10·01
	9 38	4·43	6·10	стиже	Винковци	стиже		9·38	10·54	6·10

СВАКОГ УТОРНИКА И ПЕТКА

СВАКОГ ВТОРНИКА И ПЕТКА.

*) Подвучени сати значе ноћно време од 6 сати у вече до 6 сати ујутру.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.